

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ МАЙБУТНЬОГО МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА

У статті проаналізовано значущість іноземної мови за професійним спрямуванням для формування культурного світогляду майбутніх медичних працівників крізь призму важливості формування комунікативної компетентності.

Ключові слова: формування, культура фахового мовлення медиків, самосвідомість, стимулювання.

На сучасному етапі розвитку потреби суспільства визначають якісно новий зміст і мету освіти, досконале володіння іноземною мовою як важливий компонент професійної підготовки фахівців різного профілю. Орієнтація вищої освіти на всебічний розвиток мовлення студентів, зміцнення їхніх мовленнєвих навичок та вдосконалення умінь правильно й виразно передавати свої думки, посилення зв'язку змісту навчання студентів із їхньою майбутньою професійною діяльністю є тим фундаментом, на якому має ґрунтуватися весь навчальний процес із будь-якого фаху. Міцні знання з іноземної мови сприяють ефективному засвоєнню фахових дисциплін, творчому зростанню особистості, формуванню національного менталітету висококваліфікованого медичного спеціаліста, здатного виявляти стійкі фахові знання іноземною мовою та професіоналізм у ділових ситуаціях спілкування, бути конкурентноспроможним на ринку праці.

Метою статті є визначення значущості іноземної мови за професійним спрямуванням у процесі формування культурного світогляду майбутніх медичних працівників.

Вивчення функцій мови у сучасному суспільстві розглядається по-новому. Насамперед, знання мови – це знання свого фаху, рівень опанування професійною мовою, фаховою термінологією. До проблеми вивчення мови фаху в своїх працях звертаються Н. Д. Бабич, А. П. Загнітко, Н. П. Литвиненко, С. Я. Єрмоленко, які наголошують на тому, що разом із підвищенням рівня знань представників різних професій підвищуються й вимоги до мови.

Характерним для комунікативного спрямування іноземної мови є те, що у кожній окремій галузі є свої особливості і своя специфіка.

Фахова іноземна мова, по суті, є набором понять і фраз. Для того, щоб вільно володіти ними, потрібно розуміти загальні лексичні, граматичні явища мови, вміти вільно сприймати інформацію на слух. Уміння будувати речення або формулювати свої думки є відмінним початком для вивчення сучасної іноземної мови за професійним спрямуванням.

При здійсненні іншомовного спілкування особливої значущості, на наш погляд, набуває знання правил мовного етикету, норм мовлення, його

культури, тобто прояв ввічливості, толерантності, стриманості при спілкуванні, урахування індивідуальних особливостей співрозмовника, що здебільшого виявляється у ситуаціях встановлення контактів з пацієнтами, з іноземними партнерами, при здійсненні телефонних розмов, проведенні переговорів, презентацій тощо. Іншими важливими чинниками є знання культурних особливостей іноземних партнерів по спілкуванню, знання професійної термінології. Необхідно також урахувати психологічну готовність до здійснення іншомовного ділового спілкування, яка розуміється як здатність до спілкування іноземною мовою в майбутній професійній діяльності.

Свідомість і спілкування – два взаємопов'язаних елементи. Лише за допомогою свідомості здійснюється їхня спільна діяльність, організація й координація, передаються знання, цінності, досвід від однієї людини до іншої, від старшого покоління до молодшого. Спільна діяльність людей потребує певної знакової системи, за допомогою якої здійснюється комунікація між людьми.

Мова – це знаряддя свідомості, та форма, у якій фіксується, виражається, передається увесь зміст свідомості. За допомогою мови як системи знаків відбувається об'єктивація свідомості. Внутрішній світ суб'єкта виражається у зовнішньому світі. У мові також виявляється самосвідомість людини.

З погляду співвідношення спілкування і мови одна з важливих функцій останньої – комунікативна. Вона розкриває соціальну природу свідомості й мови. Мова як знакова система функціонує на базі другої сигнальної системи, її характерна особливість полягає в тому, що навички обробки знаків (наприклад, швидкість мовлення, читання, письмо тощо) не успадковуються, а набуваються, напрацьовуються в процесі соціалізації людини.

Одним з важливих аспектів іноземної мови за професійним спрямуванням є стимулювання студентів медиків до навчання. На думку Т. В. Шестакової, важливими шляхами й засобами стимулювання студентів до активності, самостійності, накопичення особистісного досвіду є різні новітні технології: діалогічні форми й методи освіти й виховання (групові дискусії, аналіз соціально-професійних ситуацій, діалогічні лекції); активні та евристичні методи (мозковий штурм, синектика та ін.); тренінгові технології (тренінг рефлексивності, професійно-поведінковий тренінг та ін.). Вони спрямовані на постійне збагачення досвіду творчості, формування механізмів самопізнання, самоорганізації та самореалізації особистості, сприяють розкриттю особистісного потенціалу студентів [2, с. 36].

Вища медична освіта є одним із важливих чинників формування професійної мовної компетентності майбутніх медиків. Саме від змісту професійної освіти залежить процес формування та підвищення рівня мовної самосвідомості майбутніх фахівців.

Вагомою особливістю сучасної медичної освіти є зміна поглядів на суть навчання й формування свідомості майбутнього спеціаліста через до-

сягнення компетентності. Це дасть змогу йому якісно і ефективно виконувати свої професійні обов'язки. Практичне оволодіння іноземною мовою покликане сприяти розвитку особистості, критичного мислення, формуванню наукової картини світу, а також соціальній адаптації студентів та їхній конкурентоспроможності на ринку праці.

Мовленнєва компетенція передбачає формування комунікативних умінь у чотирьох основних видах діяльності, які потребують систематичного й цілеспрямованого вивчення (говоріння, аудіювання, читання і письмо).

Оволодіння комунікацією дасть змогу фахівцю адекватно й доречно користуватися іноземною мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення.

Від мистецтва мовного спілкування медика суттєво залежать результати лікування. Медична практика доводить, що слово і ранить, і лікує. В. Скуратівський слушно зауважив, що “одним із суттєвих показників людської шляхетності є культура мовлення – поняття не тільки лінгвістичне, а й психологічне, естетичне та етичне” [1, с. 24]. Тому лікар має володіти культурою мови: вміти добирати мовностилістичні засоби і прийоми відповідно до умов і цілей спілкування, передаючи певний психокультурний контекст. Саме це є стрижнем, на який нанизуються професійні знання та вміння спеціаліста.

Фахова мова медика – це діалоги, насамперед, лікаря з хворим у поліклініці чи лікарні, ділові стосунки з колегами, співпраця з родичами хворих, написання різних довідок, протоколу операцій, історії хвороби тощо.

Для повноцінного спілкування треба мати необхідний словниковий запас і вміти правильно будувати речення. Взагалі, культура мовлення кожного носія мови залежить від свідомого ставлення до написаного й мовленого слова, від того, що називають “відчуттям слова”. Можливо, тільки схильність до читання реально сприяє розвитку “відчуття слова”. Отже, словотерапія сприяє одужанню та вчить бути вимогливим до своєї мови. Спеціальна лексика, зрозуміло, не може повністю забезпечити потреби реального спілкування, зокрема, такі типи мовлення, як розповідь (повідомлення про події), опис (словесне зображення предмета), роздум, міркування (доведення або пояснення чогось). Усі вони вимагають від мовця змістовності й точності, послідовності й доречності, багатства й виразності мови.

Культура національної мови її носіїв (і медичних працівників у тому числі) залежить від таких основних ознак: правильність (висловлювання має відповідати правилам, за допомогою яких сформульовано сучасні норми); змістовність (уміння чітко продумувати основну думку); точність (підбирати слова, які б повністю відповідали їхнім мовним значенням); логічність (говорити послідовно, виділяючи мікротеми і встановлюючи правильний зв'язок між словами); багатство (унікати повторень); чистота

(відсутність слів-паразитів та нелітературних елементів); доречність (висловлювання повинно відповідати ситуації спілкування) та ін.

Формування культурної компетенції в студентської молоді у процесі вивчення іноземної мови є ефективним за умови оволодіння знаннями про культуру, історію, естетичні ідеї та ідеали країни, мова якої вивчається; залучення до діалогу культур; усвідомлення студентами суті мовних явищ, іншої системи світогляду; формування особистого ставлення до мови, історії, поглядів, культури, мистецтва країни, мова якої вивчається; порівняння культури іноземної та рідної мови тощо. Для формування цієї компетенції дієвим є використання нетрадиційних форм і засобів навчання іноземної мови (конкурси, олімпіади, змагання, конференції, зустрічі з іноземцями тощо).

Вища професійна освіта має потужний потенціал щодо реалізації завдань професійної мовної підготовки майбутніх фахівців медичного профілю. Одним із них є послідовне опанування майбутніми фахівцями необхідних інструментів ділової комунікації, що необхідні для успішної професійної діяльності.

Висновки. Таким чином, іноземна мова за професійним спрямуванням сприяє формуванню професійної культуромовної діяльності медика. Володіння фаховою іноземною мовою передбачає глибокі професійні знання й оволодіння понятійно-категоріальним апаратом певної професійної сфери та відповідною системою термінів мови; вміння професійне використання мовних стилів і жанрів, знання етикетних мовних формул і вміння ними користуватися у професійному спілкуванні; вміння працювати з різними типами текстів; орієнтування у потоці різнотипної інформації; вміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування; володіти інтерактивним спілкуванням та основами риторичних знань і вмінь; уміти оцінювати комунікативну ситуацію швидко і на високому професійному рівні приймати рішення та планувати комунікативні дії.

Список використаної літератури

1. Золотухін Г. О. Фахова мова медика : підручник / Г. О. Золотухін, Н. П. Литвиненко, Н. В. Місник. – Київ : Здоров'я, 2002. – 392 с.
2. Шестакова Т. В. Формування готовності майбутніх педагогів до професійного самовдосконалення : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тетяна Віталіївна Шестакова. – Київ, 2006. – 244 с.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2014.

Трегуб С. Е. Формирование культурного пространства будущего медицинского работника

В статье сделан анализ значимости иностранного языка профессиональной направленности для формирования культурного мировоззрения будущих медицинских работников через призму важности формирования коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: *формирование, культура профессионального говорения медиков, самосознание, стимулирование.*

Tregub S. The Formation of Future Physicians' Cultural Space

The article is devoted to the training of future medical workers. It covers scientific views concerning the formation of future physicians' cultural space by means of foreign language of special usage. Forming a cultural competence of a medical student in the process of study of

foreign language has an effective condition of capture knowledge about a culture, history, aesthetic ideas and ideals of country the language of that is studied; realization of essence of the language phenomena, other system of world view students; forming of the personal attitude toward a language, history, looks, culture, art of country the language of that is studied; comparison of culture of foreign and native speech and others like that. For forming of this competence to my mind is effective the use of unconventional forms and facilities of studies of foreign language (competitions, olympiads, conferences, meeting with foreigner students, etc.).

Higher professional education has a powerful potential in relation to realization of professional language tasks training of future specialists of medical profile. One of them there is a successive capture by the future specialists of necessary instruments of business communication, that is needed for successful professional activity.

A speech competence is formed by communicative abilities in four basic types of activity (manner of speaking, listening comprehension, reading and writing). They need a systematic and purposeful study routinely.

The capture of communication will give an opportunity to the medical specialist adequately and appropriately use of a foreign language in certain situations (to express the opinions, desires, intentions, request and others like that), to use both linguistic and extralinguistic means (mimicry, gestures, motions) and intonation as the means of broadcasting expressiveness for this purpose.

Thus, a foreign language of professional usage assists forming of professional cultural activity of physician. Possessing a professional foreign language is provided thorough professional knowledge and capture of certain professional sphere a concept-category of facilities and by the proper system of the terms of language; professional use of language styles and genres, knowledge of ethical language formulas and ability to use them in professional communication; ability to work with the different types of texts; an orientation in the stream of different information; ability to find, to choose, to perceive, to analyze how to use information of profile direction; to own interactive communication and bases of rhetorical knowledge and abilities; able to estimate a communicative situation quickly and at high professional level to make decision and plan communicative actions.

Key words: *formation, physicians' culture of professional speaking consciousness, stimulation.*